
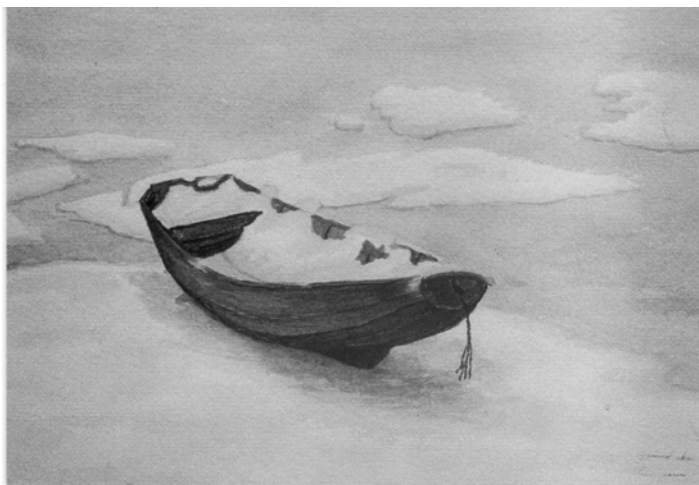

Söderöposten

Medlemsblad för Söderöns Hembygdsförening

"Ökstock" Akvarell av Vera Jansson, 1932-2009

Nr 4 2009

Innehåll:

Ordföranden har ordet,	sid 3
Aktiviteter	sid 4-5
Gruvvandring	sid 6
Svampdag	sid 7
Ålvsnäs såg & kvarn i framtiden	sid 8
Ålvsnäs såg & kvarn 1967, Litet Söderölexikon	sid 9
Krigsminnen	sid 10-11
Krigsminnen forts., I kommande nummer	sid 12
Torparfamiljerna på Gubbörn	sid 13-16
SUG och Söderöns Framtid	sid 16
Yttersby småskola 1933-34	sid 17
Kring ett fotografi	sid 18-19
Östhammars Tidning nr 24 1924	sid 20
En hembygdsgrej ur Svenska Dagbladet	sid 21
Intervju med tomten, Ett stort tack!	sid 22-23
Söderöns Hembygdsförening	sid 24

Ur Bondepraktikan december:

"Mycket snö betyder mycket hö."

Söderöpostens redaktion
önskar alla läsare en
God Jul och
Ett Gott Nytt År

Söderöpostens redaktion består f.n. av:
Hans Tibell, Viveka och Åke Westman
För innehållet i artiklarna svarar respektive författare
Ansvarig utgivare är Hans Tibell

Har ni material (text eller bilder eller både och), mejla dem till westsson@comhem.se
Layout Åke Westman.

Ordföranden har ordet!

Kära medlemmar!

Nu närmar vi oss den härliga (heliga?) julen och ser förväntansfullt fram mot vintern.

Ska rönnbären få rätt? Dom är så väldigt många så träden dignar - det skulle betyda en sträng vinter.

Men vår tids skriftlärd och profeter säger ju det motsatta, att det ska bli varmt som i h-vete och att jorden snart går under om vi inte gör bot och bättring och späker oss med tagelskjorta och lågenergilampor.

Ta fram gamla familje- eller konfirmerationsbibeln och läs Gamla Testamentet, i synnerhet profeterna, och jämför med dagens debatter. Det är mycket intressant.

Vädret i höst har varit intressant.

När detta skrivs har vi haft en september som var nästan sommarlik, för att följas av en oktober med regn, blåst och kyla in i mörken. En riktig Göteborgsvinter.

Eftersom allt ska jämnas ut sig, så borde alltså kommande månader bli mittimellan, dvs precis som dom ska vara!

Vi är väldigt intresserade av vad medlemmarna tycker om aktiviteterna, vad som bör tillkomma eller som är bra och vad som ska ändras eller som kan utgå.

Det är ju det styrelsen är till för - att göra det som medlemmarna önskar.

En del får vi ju höra när vi träffas och antalet deltagare är en indikation, men vi vill gärna ha direkta tips och synpunkter och mycket gärna din hjälp med att genomföra.

Det kan bli ett av dina nyårslöften - kanske det enda du förverkligar! - så att det nya året blir ännu bättre för vår Söderö.

Hans Tibell

JULFEST

**Söndagen den 3 januari 2010 kl 14.00 i
Söderögården Långalma.**

Dans kring granen

Paketauktion. Ta gärna med ett paket, värde ca 25:-.

Även barnpaketauktion

Tomten kommer.

Kaffe med dopp 30:-

Barnen bjuds på saft och godispåse.

Samarrangemang med Söderögårdens Bygdegårdsförening

Välkomna!

BERÄTTARKVÄLL MED FRED SÖDERBERG

Fredag den 12 februari i Nolsterby kapell kl. 18.30.

Fred Söderberg från Gräsö berättar skärgårdshistorier

Kaffeservering

Välkomna!

ÅRSMÖTE

Söndagen den 28 mars kl 18.00 i Söderögården

Motioner till årsmötet skall vara styrelsen tillhanda

senast den 31 januari 2010.

Välkomna!

MUSIKKVÄLL I SÖDERÖGÅRDEN

Onsdag den 27 januari kl. 19.00.

Längtan till Italien

Med Uppsala Kammarsolister

Ett underbart tillfälle att i vinterkylan drömma sig bort till Italiens sköna land.

Bygdegårdsföreningen står för arrangemanget.

Välkomna!

Övriga kommande aktiviteter:

Preliminärt program i vår:

I april har vi planerat en skogsvandring mellan Tuskö och Svartnö.

I maj blir det sedvanlig gökotta.

Information om tider och samlingsplatser kommer i nästa nummer av Söderöposten.

Gruvvandring

En strålande sol mötte oss vid Söderögården, där ett 25-tal människor hade slutit upp för att träffa avd.dir. Arne Sundberg från Sveriges geologiska undersökningar (SGU).

Vi börjar med att Arne visar oss fina isräfflor på stenhällen vid parkeringen utanför bygdegården.

Den senaste is-tiden (Weichel) slutade för 10.000 år sedan då Uppland blev isfritt.

När isen drogs tillbaka bildade den isräfflorna på hällarna. Utifrån riktningen på isräfflorna kan man veta exakt isens rörelseriktning.

Hällen består av en jämn stötsida vänd mot det håll varifrån isen kom samt en skrovlig läsida eller plocksida.

Efter detta så går vi en vandring ut i naturen via landsvägen in på Långalmastigen. Där i skogen vid skrotbilarna tar vi vänster och går i nordlig riktning in på Valter Mattssons ägor.

Vi får en guidning av gruvornas karaktär och dess betydelse och det är 8 stycken gruvor som vi skall titta på denna dag.

Brytningen av järnmalm finns det

skriftliga belegg för från 1811.

Själva järnmalmåsden vid dessa gruvor är väldigt stark visar den flygmagnetiska kartan från 2009.

Arne S i berättartagen Foto: Viveka Westman

Malmen som har brutits, har köpts upp av uppköpare och fraktas med båt till Movikens pappersbruk (vid Hudviksvall).

När vi återvänder till bygdegården blir vi serverade en god höstsoppa och kaffe. Arne visar bilder och berättar om gruvhanteringen i vår kommun och i övriga

Sverige och Europa. Danemora gruva är den största gruvan i Uppland men det är ett hästskobälte av järnmalmgruvor som går via Bergslagen och norra Uppland.

Hans Tibell avslutar träffen med att tacka Arne Sundberg, för hans medverkan.

Monica Westerberg

Arne S avtackades med en jättebukett solrosor från Westerbergs odlingar Foto: Viveka W

Årets svamputflykt gynnades av klart och soligt väder, men rätt kraftig blåst. Sju vetgiriga svampentusiaster följde ivrigt Vivi Lindberg i skogen intill Söderögården.

Dessvärre visade sig inte den svampskogen från sin bästa sida, skörden blev minst sagt minimal. Den sista tidens torka hade medfört tvärstopp i den dessförinnan så rika svampförekomsten.

Vivi Foto: Bengt S

Men Vivi hade garderat sig och förberett ett stort antal små lådor med en mängd svampar grupperade ”familjevis” och med tydliga namnlappar.

Efter en vederkvickande fikastund fick vi en genomgång av svampsamlingen, både ätliga och oätliga sorter.

Tickor, röksvampar, skivlingar, champinjoner, bläcksvampar, kantareller, kremlor och risikor.

Fikastund Foto: Bengt S

Men som vår ordförande sa, ”med riskor tar vi inga risker”. Det finns uppenbarligen många fler svampar att äta än vad man normalt tror. En del klassade dock Vivi som ”nödårssvamp”, dvs. svamp som man tar till när det tryter med de vanligaste svampsorterna.

En raritet som Vivi visade upp var gul lammsticka av familjen färtickor. Lammtickan är mycket sällsynt, men den finns alltså på Söderön!

Lådan med dödskallemärkningar tilldrog sig stort intresse. Och som avslutning tog Vivi av locket på en plastask och förvisade några stinksvampar, varvid en vidrig doft spred sig runt Söderögården.

Farliga svampar Foto: Bengt S

Fy fabian vad det stank!

Till dem som inte varit så framgångsrika själva i svampskogen tidigare under säsongen hade Vivi med sig en försvarlig mängd gula trumpetsvampar, som tacksamt lades i några av våra väldigt tomma svampkorgar.

Vivi hade också med sig svampböcker av olika slag. Att det finns så många böcker om svamp var nog en överraskning för många.

Ett varm tack till Vivi för en lärorik och trevlig svampdag. Vi har lärt oss mycket, men samtidigt är det som vanligt i sådana här fall, man inser hur lite man egentligen kan, och hur mycket det fortfarande finns kvar att lära.

Bengt Skagersjö

Älvsnäs såg & kvarn i framtiden

I Söderöposten nr 2 detta år kunde vi läsa historien om såg- och kvarnrörelsen.

Men tiderna ändrar sig.

I dag har till och med de allra mest effektiva sågverken svårt att klara ekonomin, och hur ska det gå med en kvarn när jordbruket har minskat så mycket?

Men det har kommit en ny ägare.

Lars-Åke Grip har övertagit anläggningen, rivit sågen och håller på att bygga upp en ny verksamhet.

Många har undrat över framtiden – vad ska det bli?

Söderöposten har frågat och Lars-Åke Grip har berättat följande.

Den nya byggnaden som ersätter sågen är en verkstadsbyggnad med en stor monteringshall, en verkstadsdel och en kontorsdel. Den är byggd på stålstomme och har träfasader som är snyggare än plåt.

Bygget började år 2006 och kommer att bli klart år 2011.

Den verksamhet som kommer att bedrivas, och som redan har startats i begränsad skala, är beställningsarbeten av snickeri och mindre smide för byggnationer, andra byggnadssnickerier samt båtınredningar.

Efterfrågan är stor och Lars-Åke Grip har redan fått tacka nej till uppdrag.

Vatten kommer att ordnas genom avsaltning och avloppet kommer att renas i ett eget modern reningsverk som klarar dagens och framtidens krav.

I övrigt kommer man att utföra markarbeten, grundisoleringar och VA-anläggningar för enskilda.

Det kan också tänkas bli några gästbåtplatser, förutom de fastigheter som redan har båtplats på grund av servitut.

På sikt kan det bli 4-5 anställda plus säsongpersonal.

Kvarnbyggnaden kommer att restaureras och bevaras.

Stommen är i ganska gott skick men ytskikten måste bytas ut. Det nordvästra hörnet var så skadat av regnvatten från gamla såghuset att det var helt ruttet och måste rivas.

På sikt kan det tänkas att det blir en ”skärgårdsnära” besöksverksamhet under sommartid, kanske vandrarhem, kanske kafé, kanske något annat.

Men detta är lösa planer på lite längre sikt – just nu ligger all prioritet på att få verkstadsbyggnaden klar och få igång verksamheten.

Så snart som möjligt planerar familjen med fru Annika och tre barn 14-21 år att bosätta sig på trakten.

Som alla vet är det inte så lätt att hitta bostad på Söderön.

Hans Tibell

Fotot med texter har vi fått av Maj-Britt Renstål, Älvsnäs.

Litet Söderölexikon

Kom ihåg tjocka I efterter kinsonanter och att betoningen ligger på första stavelsen.

**Flia
Myssa
Gavla
Hiha**

**tina, tina upp
mössa
öppna dörrn i onödan
lite hur som helst**

Krigsminnen

På självaste julafton fyller Rune Lundberg i Nolsterby 85 år. Han har under hela sitt liv drivit jordbruk i byn, förutom några år under kriget, då han gick till sjöss.

Han var inspirerad av den något äldre Birger Carlsson från Norrstrand som när Rune var sjunton år redan gjort seglatser jorden runt.

Runes föräldrar ville naturligtvis ha honom, som enda sonen av tre syskon, kvar hemma på gården. Men längtan till sjön var stark, han trotsade föräldrarna, Edvin och Olga och mönstrade på bogserbåten Holmen 6 i Öregrund i september 1941.

Båten gick med massasläp från Luleå till Norrköping. Vid en av turerna blev det dåligt väder precis utanför Ormön, vid Ormögroppen var man tvungen lägga upp. Trots det dåliga vädret kunde då Rune ro hem och hälsa på.

Till jul samma år las båten upp i Norrköping för vintern och Rune blev hemma till i april. Då mönstrade han på en pråmdragare tillhörande Herrängs rederi, som gick med kalksten från Gotland och bl.a. upp i Ångermanälven.

Besättningen bestod av åtta man, däribland en kock som ofta var sjösjuk, så de övriga fick se till att laga sin mat själva.

Rune Lundberg Foto: Viveka Westman

Efter det här var Rune inte hem på två år.

Han hade hyror på malmbåtar som gick mellan Luleå och Tyskland och Holland. Han var också på en oljetanker som gick mellan Stockholm och Bremen.

Han fick sina jobb via Sjömansförmedlingen vid Slussen i Stockholm och bodde när han var i land på Sjömanshemmet.

Han upplevde den meningslösa förstörelsen av europeiska städer.

Vid ett tillfälle hade man last till Stettin i Polen. Besättningen på båten behövde aldrig ha med lossningen av last att göra, så man kunde gå i land.

Stan var väldigt vacker med gamla fina hus och grönskande parker. Man kom till ett otroligt lyxigt ölsjapp, med vacker inredning, tavlor och speglar på väggarna och gott om pilsner.

Vid nästa resa till Stettin skulle man naturligtvis ta sig en pilsner igen på samma ölsjapp. Nu var det bara ruiner kvar av stan, allt sönderbombat.

I Hamburg lossades båtar av ryska krigsfångar. Dom vaktades av tyska vakter, som även kom ombord och såg till att fångarna inte hade en chans att ta sig en rast.

Malmbitarna var ibland så stora att man måste vara två man för att lyfta dom till kranen som man lossade med.

Vad dom fick för mat kan vi nog inte ens föreställa oss, men dåligt var det säkert. Vid ett tillfälle var det så otroligt varmt, Rune tippar på omkring +30 grader. Kocken hade en tunna för avfall utanför mässen och dit smet ryssarna för att få kasserade matrester att stoppa i fickan.

Man kan ju undra hur det smakade när dom kom åt att äta det. Men kanske bättre än det dom fick i vanliga fall.

Hamburg var en stad i ruiner. Men man gick ändå i land och vid ett tillfälle blev sjömännen erbjudna två tatueringar för tre tvålar.

Man hade tvål ombord och man tyckte att man gjorde en god gärning även om man inte var intresserad av tatueringen.

Man släppte upp spärrballonger i hamnarna så att fiendeflyg inte skulle kunna träffa lastbåtarna med bomber.

Nordsjön var ett nyckfullt hav och ovädret kunde komma snabbt.

Vid ett tillfälle fick Rune hyra på en ångbåt som gick med malm från Luleå till Rotterdam i Holland. Besättningen var på 32 man. I retur hade man kol i lasten.

Arbetschemat var uppdelat på tre pass: 1 timme och tjugo minuter vid rodret, fri törn 1 timme och tjugo minuter och utkik 1 timme och tjugo minuter.

Under en storm fick Rune instruktioner om hur han skulle parera sjöarna som slog över båten och ta sig över däck. Han skulle räkna till fyra sjöar och sen snabbt ta sig över.

Han kom med manskapets mat på en bricka. Vågorna slog omkull honom, han blev kvar på båten och han lyckades rädda mat till besättningen, men det räckte inte till honom själv.

I stormen fick han också order om att krypa över däck fram till riggen, klättra upp i den och lägga fast bommen, som användes för lastning och lossning, som stod och slog. Ingen lätt uppgift, men det skulle göras. Forts. nästa sida

Krigsminnen forts.

På Nordsjön var det ebb och flod var sjätte timme och skillnaden var 4.5 m, som också gjorde att vådret snabbt kunde slå om.

Rune har inget minne av minor och minsprängningar. Däremot när man gick genom Kielkanalen hade man tyska båtar som skydd för att inte bli torpederade av engelska krigsfartyg.

Rune har inget minne av att han var rädd, det här med sjön var ju ändå hans intresse.

Under militärtjänstgöringen var han med på en jagare som patrullerade i Östersjön och bl.a letade vrakdelar efter Hansa.

Den 24 november 1944 hade passagerar-och lastfartyget Hansa sjunkit under mystiska omständigheter.

Endast 2 av 86 passagerare överlevde och det dröjde fram till 1964 innan man kunde fastslå att fartyget torpederats av en rysk ubåt.

Efter krigsslutet och att Rune var klar i det militär har han varit Nolsterby trogen.

Viveka Westman

I kommande nummer

Vi får då och då in tips från er medlemmar om vad vi ska skriva om i Söderöposten eller göra på våra aktivitetsdagar. Ett önskemål har varit att gå skogsvägen mellan Tuskö och Svartnö. Det ska vi göra i vår. En medlem föreslog att vi ska prata med de äldre och höra vad de minns från krigstiden och hur livet tedde sig då på Söderön. Ett annat tips har varit att skriva om emigrationen från Söderön. Hör gärna av er till mig, adress på baksidan, om ni vill berätta något.

Viveka Westman

Torparfamiljerna på Gubbörn

Fortsättning av **Ett 1800-talstorp på Karön** i Söderöposten nr 2 2009

Årtalen anger tiden på Gubbörn.

ca1817-1832 *Jan Öberg* kom från Söderby, gift med *Greta Lindgren* från Bolka, döttrarna *Gustava* och *Johanna*

1832-1848 *Jan Söderqvist* kom från Tuskö, gift med *Cajsa Pehrsson* från Tuskö, dottern *Greta Stina*

1848-1852 *Cajsa Pehrsson*, dottern *Greta Stina Söderqvist*

1852-1898 *Eric Söderman* kom från Söderby, gift första gången med *Greta Stina Söderqvist*, döttrarna *Anna Karin*, *Brita Stina* och *Greta Erika*
- gift andra gången med *Helena Klarin*, sonen *John*

Vidare fortsattes besigtningen vid den så kallade Gubbörn invid östra stranden af Karön, hvarest befanns en Stugu Byggnad vara uppförd af f.d. Sjömannen J.G. Öberg, hvilken tillika instängt en ganska betydlig Skogs och Ängs tragt, hvilken han äfven till en stor del uparbetat.

Ur protokoll till Rågångsåtgärd 1821, en utredning rörande gränserna mellan Karön och de omgivande byarna.

Sjömannen Jan Öberg i Söderby och pigan Greta Lindgren i Bolka hade gift sig 1816. De flyttade, kanske redan som nygifta, över Söderbysundet till Karön. Där byggde de hus och bröt mark på den lilla del av ön som låg under Söderby gård. De var de första torparna på Gubbörn. Döttrarna Gustava och Johanna föddes 1821 och 1823. Under ett år, 1824, fanns också en piga i hushållet.

Ett intressant årtal är 1831. Det är inristat på en berghäll nära det bostadshus som finns på Gubbörn idag. Sådana ristningar förekommer ibland i närheten av torp, men man kan inte veta vad de betyder i varje enskilt fall. En möjlighet är att årtalet står där som minne av ett husbygge. Familjen Öberg flyttade 1832 till Ed, där Jan kom i tjänst som dräng. Varför lämnade han torpet, som han brukat i mer än tio år, om han dessutom året innan byggt ett nytt hus? En anteckning i husförslängden för 1831-39 tyder på att han råkat i klammeri med rättvisan. Här hittar man kanske orsaken. Det verkar också som familjen splittrades. I varje fall berättar samma längd att Greta Lindgren och Gustava flyttat till Harg 1833. Men Johanna då? Vi vill väl tro att tioåringen följde med sin mamma och syster.

Ny torpare på Gubbörn från 1832 blev Jan Söderqvist. Han kom från Tuskö med sin hustru Cajsa Pehrsson. Margareta Kristina, deras första och enda barn föddes 1836. I kyrkböckerna kallas hon fortsättningsvis Greta Stina, och hemma var det kanske bara Greta.

Efter sexton år som torpare på Gubbörn dog Jan Söderqvist 1848. Dödsorsaken var lungrot. I bouppteckningen uppges under rubriken Boningshus: ”Stufvubyggnad med förstuga å kammare, 19 riksdaler; Fehus med lider och foderrum och tröskloge, 10 riksdaler; Matbod med kammare, 7 riksdaler”. På kartan från laga skiftet 1840-41 syns de uppräknade husen. Kanske var de byggda redan 1831. Och kanske är det samma hus som står där idag?

Greta Stina var tolv år när fadern dog. Cajsa Pehrsson och flickan levde sedan ensamma på Gubbörn i minst tre år. De hade två kor, en kviga och tre får. Torpet var på drygt 1 tunnland åker och ungefär lika mycket äng. Enligt Söderby gårds journaler tycks de inte ha krävts på vare sig dagsverken eller arrendebetaling för den tiden. Kanske fick de också någon hjälp utifrån, till exempel från Tuskö, där de hade släkt. En mycket liten och kluddig kyrkboksanteckning kan tolkas som att det kom en dräng i hushållet 1851. Han hette Eric Söderman, var son till skräddaren Johan Söderman i Söderby, och hade varit dräng hos bonden Anders Persson i samma by.

I november 1852 lyste det för drängen och den 16-åriga torpardottern. Den 2 januari 1853 vigdes de. Greta Stina är den enda person under 1800-talet, som levde hela sitt liv på Gubbörn. Första barnet, Anna Karin, kom 1854 och tre år senare föddes Brita Stina. Så gick det nio år och 1866, då Greta Stina var trettio år, fick hon ett 'sladdbarn'. Den lilla flickan fick namn efter mamma och pappa, Greta Erika.

Eric Söderman hade genom giftermålet blivit brukare av Gubbörn, och förblev så fram till sin död 1898, alltså nästan ett halvt sekel. Från och med 1886 var han inte längre torpare utan lägenhetsägare. Mot slutet av 1800-talet lät nämligen Forsmarks bruk, som ägde Söderby gård, stycka av och sälja gårdens torp. Först ut var Gubbörn, som Eric fick köpa för 900 kronor. I köpet ingick torpets åtta tunnland samt rätt ”att för denna sin andel med nät, ryssjor och skötar fiska på Söderby gårds fiskevatten”.

När Eric friköpte torpet hade han varit änkling i tre år. Greta Stina hade dött 1883, bara 47 år gammal. I bouppteckningen upptogs boets hela värde till 3760 kronor och 20 öre, varav bankbesparingar 1500 kronor. Så Eric kunde utan vidare betala kontant för torpköpet. Bouppteckningen antyder att hemmet var ganska välbeställt. Bland möblerna fanns till exempel en säng

målad i mahogny, en soffa i valnöt, ett runt salsbord med tolv stolar och en pendyl. Under rubriken Kreatur antecknades: ”3 kor, 2 oxar, 3 kalvvar, 4 tackor och 6 lamb, 1 gris”. Under Diverse upptogs en mängd olika föremål, bland annat en vävstol, fem spinnrockar samt ull och lin, spunnet och ospunnet, till ett värde av 18 kronor. Här hittar man också ”6 st. diverse böcker” samt ”2 acier i Skonerten Selma à 200 kronor vardera, hvilka såsom osäkra endast antecknas”.

Året innan Greta Stina gick bort hade äldsta dottern, Anna Karin, emigrerat till Amerika. Sex år senare, på hösten 1888, följde systrarna efter. Alla tre bosatte sig i ”Saltsjöstaden”, vilket leder tanken till mormonerna. Salt Lake City blev ju mormonernas 'huvudstad' kring mitten av 1800-talet. Det visar sig att tanken har fog för sig. I Folkbokföringen för 1890 hittar man nämligen en uppgift att Eric Söderman var mormon. Husförhörslängderna fram till 1900 har dock inte någon anteckning om detta. Däremot är det intressant att längderna påpekar att yngsta dottern Söderman inte blev konfirmerad och att sonen John Erik inte döptes som nyfödd, utan först långt senare, när han var femton år. Hur hade familjen Söderman kommit i kontakt med denna rörelse, som kom till Sverige 1850, men inte spred sig särskilt mycket? Förekom det mormonmission i Östhammarstrakten? Jag har inte lyckats ta reda på det. Det skulle också vara spännande att få veta mer om utvandringen från Söderön.

När döttrarna emigrerat blev Eric ensam kvar på Gubbörn. Det första året hade han en piga i hushållet. Året därpå, 1889, gifte han om sig med den 33 år yngre Helena Klarin från Hökhuvud. 1890 föddes sonen John Erik. En del nya byggnader tycks ha tillkommit på torpet under den här tiden. Bouppteckningen efter Eric Söderman tar upp ”Lägenheten Gubbörn med tillhörande slåtta och åbyggander under senare äktenskapet förverfvad”. Under den här sista perioden av 1800-talet behövdes det säkert mer utrymme, eftersom fler människor än tidigare bodde på Gubbörn. Det var bland annat Helenas föräldrar, men kortvarigt också en arbetarfamilj på tre personer.

Hur gick det då med fisket på Söderby gårds fiskevatten? Jo, man fiskade nog. Redskapen på Jan Söderqvists tid bestod av ”15 par ryssjor, 24 st langnet, 4 st skötar, 3 st justrar, 1 st elljärn”. Fram till 1883, då vi har bouppteckningen efter fru Söderman att jämföra med, hade ryssjorna ökat betydligt i antal, medan näten blivit färre. ”Justrar och elljärn” fanns inte längre, men däremot ett tiotal ”rymningar” och fortfarande fyra skötar. Efter Eric Södermans bortgång 1898 uppvisar bouppteckningen en liten minskning av antalet ryssjor och nät. Påfallande är framför allt att redskapen nu

forts. nästa sida

värderades betydligt lägre, även om man tar hänsyn till förändringar i penningvärdet. Var det samma redskap som hängt med hela tiden och därför nu var i mycket sämre skick? Det skulle vara intressant att ta reda på hur mycket fisket har betytt för Gubbörnsborna under olika perioder av 1800-talet.

Eric Söderman gick bort i april 1898. Ett halvår senare gifte änkan Helena om sig med Johan Holmgren från Hållnäs. Han var en ung man, bara drygt trettio år gammal, när han som brukare tog Gubbörn in i det nya århundradet.

Kiki Rylander

SUG och Söderöns Framtid

I Östhammars kommun finns ca ett dussin utvecklingsgrupper över hela kommunen.

Den hos oss heter Söderöns Utvecklingsgrupp (SUG) och är en grupp som ska verka för att gynna näringsliv, bosättning och lokal ekonomi på Söderön.

Den ska också vara samtalspartner och remissinstans för kommunledningen. Kommunen godkänner gruppens sammansättning.

Två gånger per år ges tidningen Söderö Tvärnytt ut med utdelning i alla brevlådor.

Nu finns det massor av EU-pengar för landsbygdsutveckling, men reglerna för dessa är (naturligtvis!) noggranna och byråkratiska.

Det innebär att SUG inte har den formella form som krävs.

För att hantera detta har det bildats en idéell förening, kallad Söderöns Framtid, med styrelse, stadgar, årsmöten mm - allt som krävs för att uppfylla kraven och ge stadga åt kommande projekt.

Den är fristående från SUG men har samma syfte och ett nära samarbete. Ordförande för SUG är Lasse Lindell i Långalma och för Söderöns Framtid är det Claes Nord i Nolsterby.

Håll ögonen öppna för kommande möten och aktiviteter och fundera över vad som kan göras - det finns pengar och ett bra projekt kan bli en hävstång för bygden.

Hans Tibell

Yttersby småskola 1933-34

Nedre raden från vänster:

Rune Sjöqvist	Svartnö
Nils Öhman	Mälby

Andra raden:

Sigurd Eriksson	Mälby
Greta Mattsson	Vaden
Erik Ekman	Älvsnäs
Viola Hellman	Älvsnäs
Walter Löwén	Nolsterby

Längst bak

Milly Janzon	Lärarinna
Bernhard Löwén	Nolsterby

Kortet med namnlistan har vi fått av Bernt Sjögren, Uppsala. Bernt har vuxit upp på Söderön, var årsbarn med de på bilden, men gick själv i Långalma skola.

Kring ett fotografi

I nummer 3 av Söderposten sidan 8 längs ner till höger förekom ett foto av en liten röd traktor med chaufför taget av Åke Westman.

De flesta av läsarna känner väl till denne Westman men traktorn och chauffören kanske fordrar en liten presentation samt bakgrund till fotot.

Chauffören föddes i Östhammar 1945 och kom åter till Roslagen – Söderön – Lösholmen i slutet av 1960-talet då min far arrenderade en tomt av Bernt Westerberg.

På den tiden var det lite nybyggarstämning på Lösholmen. Tänk er Klondyke i USA, glada entusiaster, många olika byggnationer, tält, husvagnar m.m.

Då tänkte man väl inte att det skulle bli som det blev med mera krav på bekvämligheter och ökad standard på fastigheterna.

Nåväl nu är man lycklig fastighetsägare på Lösholmen, någonting emellan ”sommarfågel” som Bernt sade och en som är där nästan varje helg och alla längre ledigheter.

Det blir många mil från Eskilstuna på ett år, men man får ju prioritera.

I och med detta så har man ju under åren blivit bekant med många fastboende i Långalma som hälsar och är glada när man åker förbi. Detta .

var något om chauffören, det finns säkert mer att berätta men man skall icke förhåva sig.

Lasse Widgren

Foto: Viveka Westman

Nu kommer vi till traktorn! Det är alltså en Volvo T 21 som kom i min ägo tack vara Bosse Bergström ”Kapellmakarn”.

Den hade tidigare ägts av Gunnar Jansson, Färgärde, vars son Uno nu för övrigt återsåg traktorn på Söderödagen.

Nästa ägare blev Eliard Hagblom, Långalma och sedan 2007 är den i min ägo.

Inför Söderödagen skulle det vara lite utställning och i och med att Hans-Olof fick igång sin BM 20 (som var en upplevelse i sig). Ni skulle sett rökmolnet och hört gånngen på tändkulan. Och sett honom fara iväg ned mot sågen. Det var en syn för gudar.

Nåväl nu var det inget att fundera på. Traktorn skulle på utställning.. .

Den fungerar men med tanke på brandfaran av gnistor osv. så bogserades den av Bosse på Grälle.

Roger Larsson såg fundersam ut när vi passerade utanför hans verkstad. Vad han tänkte har vi ej fått reda på.

Söderodagen och utställningen var trevlig med glada människor och vackert väder.

Nu måste ni också få reda på traktorns vidare öden. Traktorn skulle till Sörmland, ut på landet straxt utanför Eskilstuna. Samtidigt kom tanken upp på det här med julkärvar. Sagt och gjort.

Traktorn och en bindare av märket Arvika från Anders Westerberg lastades på en lastbil och så for jag iväg.

Allt gick bra och hela ekipaget lastades av. Kontroll och översyn skedde och allt såg bra ut.

H-O Eriksson

Foto: Viveka Westman

En solig dag sätter jag igång att köra självbindare. Det blir 3 kärvar sedan tar det slut på snöret.

(Se alltid till att ni har nytt snöre i burken när ni kör bindare).

Sen får man fundera ett tag, hur f-n satt snöret genom hål och nål??? Till slut kom minnesbilden fram och det blev kärvar knutna.

Då kommer det nya odal-släktet, dom som har snus och John Deere-mössa med hörlurar, uppväxta med John Deere, Clayson och New Holland-tröskor och frågar vad f-n är det där?

Då får man förklara att detta ekipage är föregångare till era monster.

Dom tittar medlidande och åker vidare.

Straxt efter går fläktremmen av, original, och verksamheten avbryts. Tur att ungdomarna hade försvunnit.

Totalt sett har allt gått bra både för mig och traktorn.

Den kommer så småningom att återvända till Lösholmen för att tillsammans med mig njuta av ålderdomen i Roslagens famn.

God Jul och Gott Nytt År till alla läsare, kända och okända från Lasse Widgren, Lösholmen.

Östhammars Tidning nr 24 1924

Vi har fått urklippet av Vivi Lindberg, Östhammar, född på Söderön.

Vi är fortfarande många som kommer ihåg tandläkare Bouvin när hon hade etablerat sig i Östhammar.

Tandläkare Elisabeth Bouvin, Gimo,

Rådfrågingstid vardagar utom onsdagar och lördagar kl. 2—3 e. m.
Tid för behandling kan även erhållas pr tel. Bladåker 8 alla dagar.

I Östhammars Folkskola

föreläser folkskolläraren Karl Sjöblom från Solna om Bornholm och Samsö söndagen den 23 mars kl. 7 e. m.

Ljusbilder. Inträde 25 öre.

1646 Föreläsningsföreningen.

Årsmöte

med Bönstills östra sockensavdelning av Bondesförbundet hålles i Långalma lokal söndagen den 23 mars kl. 8 e. m.

Styrelsen.

I. F. Jansson,

Östhammar,

emottager inkasseringar, bouppteckningar och arvsakten, fastigheter och egendomar till försäljning, auktioner hålles, allt mot billiga arvoden.

Rättegångar,

Jon-Resare, gårdferiehandlande.

Johan, dräng.

Domaren.

Landsfiskalen.

Advokaten.

Vaktmästaren.

Prästen.

Bröllopsgäster och tingsfolk.

Inträde 1 kr. för äldre, 50 öre för barn.

Alla hjärtligt välkomna!

1584 Amatörklubben Rospiggarna.

Skyttebazar

anordnas i

Långalma godtemplarlocal

lördagarna den 29 mars och 5 april med början kl. halv 8 e.m.

Många trevliga anordningar, såsom **Kafé, Konditori, Tombola, Skjutbana, Bollkastning, Amerikanskt lotteri, Postkontor m. m., m. m.**

Inträde 25 öre.

Välkomna!

KOMMITTERADE.

En hembygdsgrej ur Svenska Dagbladet

BERGLINS TISDAG

Anders Forssell fikar under gruvvandringen

Foto: Viveka W

Intervju med Tomten

Söderöposten har fått en unik intervju med en mega-kändis: självaste Tomten.

Söderöposten: Gokväll, hur står det till nu inför den stressade julen?

Tomten: Jotack, men det där med stress är fel. Vi gör vårt vanliga jobb och överdriver inte.

SP: Ska Tomten strejka?

T: Inte alls. Vi, det vill säga alla mina kollegor på nästan alla fastigheter, sköter tillsynen som vanligt. Men jag förstår vad som åsyftas. Det är det senaste seklets multimediapåfund med nya ceremonier och gåvor och glitter och konstig mat. För att inte tala om dom där märkliga figurerna som uppträder och påstår sig vara jag; Santa Claus, Fader Frost, Pere Noel, Weihnachtsmann och allt vad dom heter. Egentligen borde vårt förbund stämma dom för varumärkesintrång!

SP: vadå???

T: Mötet i Bygdegården med Ebbe Schön för något år sedan var bra och riktigt. Han visste vad han talade om. Det var ett nöje att höra en riktig beskrivning av oss och vårt jobb.

SP: Var Tomten där? Många tom tar? Jag såg er inte.

T: Vi var ganska många. Men naturligtvis såg ni människor inte oss, ni är alltid så blinda. Vi tillämpar måttet ”Verka men inte synas”. Något kort ögonblick kan vi låta oss bli sedda, men det är oftast som en varning.

SP: Jag trodde bara att det fanns en tomte.

T: Vi är många, nästan en på varje fastighet eller plats. Under senaste seklet har vi också etablerat oss i villaområden och kommersiella fastigheter som köpcentra och gallerior. Vissa yngre tomtar måste ta hand om hela förorter och då kan det inte bli samma kvalitet på jobbet. Det finns tyvärr många vakanser eftersom vi inte förökar oss tillräckligt fort - med en livslängd på 500 år så tar det sin tid. Någon invandring av tomtar från utlandet har inte varit aktuell eftersom det är samma personalbrist där. Dom där marknadsparaj-sarna räknas inte - åka med renar, uppträda i TV, krypa ner i en skorsten, dela ut gåvor - löjligt! Man ska ta det för vad det är: marknadsföring av lätttrörliga konsumtionsvaror. Usch!

SP: Men vad är det ni gör?

T: Precis det som Ebbe Schön beskrev. I korthet är det att vakta och vårda och skydda gården, eller villan, eller köpcentrat, och vaka över dom människor

som finns där. Om dom sköter sig och och vårdar platsen så hjälper vi dom, om dom missköter sig så gör vi det motsatta. Vi är mycket uppmärksamma på djur- och barnomsorgen men också på fastighetsunderhåll och finansiell styrning. Senare tids hajp kring natur och miljö är egentligen bara vad vi sagt i århundraden, men nu presenteras det med människornas sedvanliga överdrifter. Vi är inte petiga med detaljer, men grymt snarstuckna och envisa är vi ser felaktiga trender.

SP: Det är alltså inte så farligt att missa grötfatet med smörklick på julnatten?

T: Inte om det är en enstaka händelse och övrigt uppförande och handlande är bra. Att vi skulle slå ihjäl en ko bara av den orsaken är inte aktuellt, möjligen kan vi sabba elektroniken i bilen eller peta i EU-stöden eller skruva lite på räntor och valutakurser, men alltid mycket diskret. Verka men inte synas.

SP: Hur ser Tomten på framtiden?

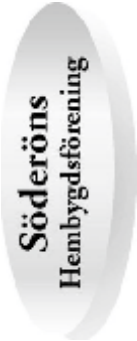
T: Åh - det blir som vanligt; lite hit och dit, inget speciellt. Det är människorna som tror att allt ändrar sig hela tiden och att man gör ”framsteg”. När man har ett halvt årtusendes perspektiv så ser man att det hela tiden är samma tankar och idéer och diskussioner som återkommer. Prylarna blir lite fler och lite annorlunda, men innerst inne är människorna hela tiden dom samma. Men det begriper dom inte.

Plötsligt försvann Tomten, och Söderöpostens reporter missade chansen att fråga vad han skulle få i julklapp.

Ett stort tack!

Till alla som har medverkat i Söderöposten under året.

Vi vill gärna utveckla tidningen ytterligare och hoppas på mera idéer och medverkan från medlemmarna under nästa år.

Söderörens Hembygdsförening

Söderörens Hembygdsförening
c/o Hans Tibell
Lotsholmen
742 91 ÖSTHAMMAR
Plusgiro 15 28 61-1

Styrelse	Telefon	E-post
Hans Tibell	70055 el. 08-659 47 75	neisti-2004@telia.com
Viveka Westman	70028 el. 08-15 86 12	westsson@comhem.se
Ulla-Britt Jansson	320 31	xrizter@telia.com
Christer Mattsson	704 90	ostsidan@telia.com
Agnetha Eriksson	701 35	
Karin Hörner Andersson	700 72	
Ersättare		
Margit Gustavsson	321 18	
Margit Bergström	324 64	
Anna-Britt Mattsson	321 87	familjenwesterberg@telia.com
Anders Westerberg	323 75 el 070-222 03 81	
Conny Wåhlgren	215 18 el 070-580 73 66	
Hans Gustavsson	416 46	
Revisorer		
Margaretha Mattsson	321 59	
Lage Löwén	702 59	
Ersättare		
Mats Jorlin	701 62	
Valberedning		
Arne Westerberg	700 24	
Mats Frylmark	702 10	
Patrik Westerberg	700 24	
Ombud för Upplands Forminnes- och Hem- bygdsförbund		
Ulla-Britt Jansson		
Ersättare		
Viveka Westman		